

Rapport

“*DU er viktig for
fremtidens friluftsliv*”

Karen O’Brien
Dept. of Human Geography
University of Oslo cCHANGE

*Forprosjekt Interkommunalt
Friluftsråd*

NORD-ØSTERDAL

Astrid Holøien
Prosjektkoordinator
Kultur og idrettskonsulent
Tynset kommune

INN H O L D

Innholdsfortegnelse

- Sammendrag side 3
- Konklusjon side 4
- Innledning side 5–7
- Interkommunalt friluftsråd side 8–9
- Gjennomføring side 10–11
- Funn
 - Innledning side 12
 - Barn, unge og eldreside 13
 - Sammendrag av innspillsmøter side 14–15
 - Funn i kommunene side 16–18
 - Innbyggerundersøkelse Visit Rørø side 19
 - Voksenopplæring og integrering side 20
- Vurderinger side 21–22
- Forslag til organisering side 23–25
- Økonomi side 26
- Forslag til fremdriftsplan
 - Fase 1 side 27–28
 - Fase 2 side 29–30
- Profil for Nord-Østerdal Friluftsråd side 31–33
- Oppsummering side 34
- Oppfordring side 35
- Kilder side 37
- Vedlegg 1 side 38–41
- Vedlegg 2side 42 –46

SAMMENDRAG

Forprosjektet for et interkommunalt friluftsråd i Nord-Østerdal har kartlagt en del av friluftslivets potensial og utfordringer i regionen. Arbeidet baseres på at et interkommunalt friluftsråd i Nord-Østerdal kan knyttes til FNs bærekraftsmål; God helse og livskvalitet, god utdanning, mindre ulikhet, bærekraftige byer og lokalsamfunn, samarbeide for å nå målene. Bakgrunnen er regionens muligheter, hvor friluftslivet kan forvaltes som en del av løsningen i samarbeid med frivillige lag og foreninger og offentlige tjenester, gjennom økt aktivitet og bedre ressursutnyttelse.

Forprosjektet kartlegger status og utfordringer i kommunene, vurderer organisering, definerer arbeidsoppgaver, stillingsomfang, finansiering og øker forståelsen for friluftslivets betydning. Informerer om hva et interkommunalt friluftsråd er, og hvilke sentrale ansvarsoppgaver det har. Rette fokus mot hvordan en kan forsterke en felles positiv friluftskultur på regional basis, skaffe oversikt over regionens friluftsmuligheter og finne løsninger på en mer effektiv utnyttelse av ressursene ved å sette friluftslivet sentralt.

Initiativet kom fra frivillige lag og foreninger i november 2022, som oppfordret kommunene til å etablere et friluftsråd for å tilføre regionen kompetanse og ressurser. IPRNØ (Interkommunalt Politisk Råd Nord-Østerdal) har fungert som styringsgruppe for forprosjektet og mottok kr. 450.000, - i tilskudd fra Innlandet fylkeskommune for å gjennomføre forprosjektperioden.

Friluftsråd i Nord-Østerdal vil bety:

- Et verktøy for arbeid med friluftsliv, folkehelse og livsutfoldelse.
- Å sette friluftslivet på den administrative og politiske dagsorden.
- At det er mulig for kommunene å gjennomføre tiltak regionen ellers ikke ville fått til, både økonomisk og organisatorisk.
- At regionen får et kompetansesenter innen friluftsliv.
- At regionen er berettiget prosjektmidler og står i posisjon til å kanalisere nasjonale friluftsmidler til regionen og enkeltkommuner.
- Viktig tilrettelegging for nærfriluftsområder som senker terskelen for uorganisert aktivitet, spesielt for barn og unge, men også øvrig befolkning.

KONKLUSJON

Nord-Østerdal står ved et veiskille hvor regionens viktige natur- og kulturarv, kombinert med et sterkt friluftslivspotensial, krever en samlet og strategisk forvaltning. Forprosjektet har tydelig vist at et interkommunalt friluftsråd ikke bare er ønskelig, men nødvendig for å møte fremtidens utfordringer, så vel som muligheter. Å velge bort et slikt samarbeidsorgan vil bety å velge bort muligheter for utvikling og evne til å ivareta grunnleggende verdier.

Målrettet arbeid for en rettferdig og bærekraftig verden haster, spesielt med tanke på tap av natur og forventet kollaps av viktige økosystemer. Derfor er det avgjørende å utvikle helhetlige planverk som kan stanse videre tap av natur. Et interkommunalt friluftsråd i Nord-Østerdal kan knyttes direkte til FNs bærekraftsmål, som ikke er valgfrie ambisjoner, men fundamentale forutsetninger for en levende region.

Regionen mangler pr i dag en felles struktur og den spesialiserte kompetansen som trengs for å forvalte friluftslivspotensialet. Med økende turisme, inkludert nye besøkstyper, er det et stort behov for aktiv besøksforvaltning for å sikre bærekraftig utvikling.

Et interkommunalt friluftsråd kan være en organisatorisk og økonomisk muskel til gode for hele regionen. Det vil bli mer og mer viktig å kunne støtte oppunder en presset frivillighet, hvor frivillige lag og foreninger allerede legger ned et uvurderlig arbeid. Et regionalt, koordinerende ledd kan forhindre tæring på dugnadsånd og at viktige lavterskeltilbud forsvinner. Dette er direkte investeringer i livskvalitet, folk, natur og fremtid.

Forprosjektet konkluderer med at det ikke er tvil om at et interkommunalt friluftsråd kan løfte hele regionen. Med en anbefalt fireårig prosjektperiode og ansettelse av en daglig leder fra 2026, støttet av IPRNØs partnermidler, er dette en velbegrunnet og nødvendig satsing. Det handler om å ta eierskap til friluftslivet, etablere god friluftskultur, og dermed bygge opp under Nord-Østerdals fremtid.

INNLEDNING

Regionalt friluftsråd i Nord-Østerdal har vært løftet i flere sammenhenger både kommunalt og interkommunalt. I dag er det 29 interkommunale friluftsråd i landet, som dekker om lag 85% av befolkningen. Hovedmålsettingen til et friluftsråd er trivselsfremmende, helsefremmende og miljøvennlig i aktivitet. Friluftsrådene arbeide knyttes også opp mot FNs bærekraftsmål:

- God helse og livskvalitet: Friluftsliv har stor betydning både for psykisk og fysisk helse.
- God utdanning: Bruke naturen som alternativ læringsarena.
- Mindre ulikhet: Friluftslivet er en sosial utjevnende aktivitet og er den aktiviteten som utøves av flest nordmenn på tvers av alle sosiale grupper.
- Bærekraftige byer og lokalsamfunn: Friluftsliv kan være en lite ressurskrevende aktivitet, men har også utfordringer knyttet til forbruksmønster, reising og utstyrssjag.
- Samarbeide for å nå målene: Lokalt, nasjonalt og internasjonalt er det åpenbart behov for å nå bærekraftsmålene. De interkommunale friluftsrådene er samarbeidsorganer som kan forsterke samarbeidet i regionen.

Bakgrunn og forankring

I oktober 2022 orienterte Innlandet fylkeskommune IPRNØ om mulighetene med et felles friluftsråd. Den 5. oktober 2022 ble sak 55/2022 vedtatt: «Involverte i kommunenes administrasjoner og frivillig sektor samordner seg og møtes, for å se om dette kan være aktuelt for regionen».

I november 2022 fikk Alvdal, Tynset, Tolga og Os kommune en oppfordring fra Alvdal Turforening, Tolga Turlag, Os Turlag, Tyllidal IL, Tynset Turlag og DNT Nord-Østerdal: “Undertegnede lag og foreninger tilrettelegger for friluftsliv både sommer og vinter i Nord-Østerdal. Vi oppfordrer våre kommuner til å etablere et interkommunalt friluftsråd. Det vil tilføre regionen viktig kompetanse og tilgang til ressurser som vil styrke friluftslivet som helsefremmende, trivselsfremmende og miljøvennlig aktivitet, samt bidra til næringsutvikling.”

INNLEDNING

Kommunedirektørforums konklusjon:

«Eivind Moen, Tolga, tar initiativ sammen med fagpersonene i alle de andre kommune (FARTTO) og fremmer et forslag til kommunedirektørforum om et felles friluftsråd. Kommunedirektørforum fremmer så dette for IPRNØ – da en ser for seg at dette må forankres der, og at IPRNØ er styringsgruppe for forprosjektet».

Søknaden ble sendt inn 15.november 2024: Kulturkontorene i Tynset, Alvdal, Rendalen, Folldal, Tolga og Os anbefaler at Kommunedirektørforum fremmer saken for IPRNØ med følgende innstilling: *“Det nedsettes ei prosjektgruppe bestående av medlemmer fra Tynset, Alvdal, Rendalen, Folldal, Tolga og Os, med prosjektleder fra IPRNØ. Prosjektgruppa gis i mandat å kartlegge status og utfordringer i kommunene, vurdere organisering, definere arbeidsoppgaver, stillingsomfang og finansiering. IPRNØ utgjør styringsgruppa for forprosjektet. Forprosjektet dokumenteres i en egen rapport levert styringsgruppa innen 1. desember 2025.”*

Innlandet fylkeskommune vedtok 11.12.2024 å gi et tilskudd på kr. 450.000, – til IPRNØ for å gjennomføre et forprosjekt med tanke på etablering av et interkommunalt Friluftsråd i Nord-Østerdal. I slutten av februar 2025 ble forprosjektbeskrivelsen vedtatt i IPRNØ.

INNLEDNING

Formålet med forprosjektet er å skaffe et realistisk bilde av potensialet som friluftslivet har i Nord-Østerdal. Dette inkluderer å finne ut hvilke utfordringer og muligheter kommunene, frivillige lag og foreninger har knyttet til friluftslivet. Det skal også avklares hva et interkommunalt friluftsråd vil bety for hele Nord-Østerdal-regionen – og for hver enkelt kommune – samt hvilke fremtidige muligheter en mer helhetlig forvaltning av friluftslivet kan gi. Forprosjektet dekker kommunene Tolga, Alvdal, Os, Rendalen, Folldal og Tynset, i tillegg til frivillige lag og foreninger i hele regionen, og andre relevante aktører som sektorleder skole og barnehager.

Målet er å knytte sammenhenger slik at et interkommunalt friluftsråd i Nord-Østerdal kan gi synergieffekt på tvers av kommunegrensene og at det er økonomisk gjennomførbart å etablere et interkommunalt friluftsråd i Nord-Østerdal.

INTERKOMMUNALT FRILUFTSRÅD

Hva er et interkommunalt friluftsråd? Et interkommunalt friluftsråd kjenner ikke kommunegrenser og er et formalisert samarbeidsorganisasjon der flere kommuner (eventuelt andre offentlige institusjoner og frivillige organisasjoner) går sammen for å planlegge, utvikle, drifte og vedlikeholde friluftslivsområder og kystsoner som brukes på tvers av kommunegrenser. Rådet kan eie, leie eller forvalte arealer, tilrettelegge med stier, badeplasser, turveier og universell utforming, samt stå for informasjon, skilting og flere prosjekter som kan linkes til friluftslivet. Gjennom felles finansiering og koordinering oppnår kommunene, stordriftsfordeler, styrket kompetanse og bedre tilgang til nasjonale tilskudd. Friluftsrådet blir som et nav mellom kommuner, fylkeskommune, statlige etater, frivillige organisasjoner og innbyggere, og bidrar til å sikre natur- og friluftsverdier for både dagens og fremtidige generasjoner.

Et interkommunalt friluftsråd skal ivareta forvaltningen av friluftsliv over kommunegrenser og bidra tilrettelegging og koordinering innad i regionen. Hovedmålsettingen til Friluftsrådets Landsforbund er trivselsfremmende, helsefremmende og miljøvennlig i aktivitet. Arbeidet skal bistå hver enkelt medlemskommune og hele regionen samlet, samt tilrettelegge for å søke på tilskuddsordninger forbeholdt interkommunale friluftsråd.

Friluftsrådets Landsforbund ble etablert grunnet behovet for felles møteplass og forum blant friluftsrådene, for å samordne og fremme synspunkter ovenfor nasjonale friluftsliv-myndigheter. Friluftsrådets Landsforbund ble stiftet i 1986. Formålet med Friluftsrådets Landsforbund er å utveksle erfaringer og informasjon, drøfte oppgaver og utviklingsmuligheter, samt være et felles talerør ovenfor styresmaktene.

Organisering: Noen friluftsråd er organiserte som IKS eller stiftelse, men de aller fleste er organiserte i et samarbeid etter kommuneloven §27 (lov om kommuner og fylkeskommuner). Noen friluftsråd har inngått samarbeid med organisasjoner som arbeider med friluftsoppgaver. Nord-Østerdal står fritt til å danne sin egen struktur til hvordan et interkommunalt friluftsråd i regionen skal være, samt hvilke verdier og prioriteringer som skal ligge til grunn.

INTERKOMMUNALT FRILUFTSRÅD

Friluftsrådenes Landsforbund (FL) er paraplyorganisasjon for 29 lokale friluftsråd og deres 246 medlemskommuner. Vi er en brobygger mellom stat, fylkeskommune, frivillighet og lokalsamfunn, og samarbeider på tvers av nivåer for å fremme friluftslivets interesser. Gjennom lokale friluftsråd når vi ut til folk der de bor – i byer, bygder og tettsteder over hele landet. Vår rolle som bindeledd betyr at vi kan omsette nasjonale satsinger til lokal handling og løfte lokale behov opp på den nasjonale agendaen. Denne samhandlingen er avgjørende for at alle, uansett bakgrunn og bosted, skal ha mulighet til et rikt friluftsliv.

GJENNOMFØRING

Kulturkonsulent i Tynset kommune ble engasjert midlertidig inntil 50 % stilling for å drifte arbeidet med forprosjektet. I tillegg er det estimert en egeninnsats tilsvarende inntil 33 timer pr kommune. En forprosjektbeskrivelse ble utarbeidet og vedtatt av IPRNØ 25. februar 2025.

Det har blitt gjennomført innspillsmøter i Tolga, Tynset, Alvdal, Rendalen og Folldal kommune med frivillige lag og foreninger, samt uttalelse pr e-post fra Os kommune. Det ble besluttet å ikke gjennomføre en omfattende spørreundersøkelse, men sende ut oppsummerende punkter til relevante aktører for yttelirere innspill.

I tillegg har det vært

- Møter med prosjektgruppa, Innlandet fylke, Valdres Friluftsråd, Sogn Friluftsråd og Salten Friluftsråd, samt møte med leder i Friluftsrådets Landsforbund.
- Samtale med skolesjef i Tynset kommune, ordfører og kultursjef i Tolga kommune, samt Tynset kommune, kulturkonsulent i Folldal og leder for Tynset turlag.
- Deltakelse på friluftslivets landskonferanse 2025, med ledere for interkommunale friluftsråd over hele landet, og andre som jobber med friluftsliv.
- Deltakelse på foredraget "Å sette spor" i Femundsmarka, med tema natur og rus og ABC psykisk helse.
- Dokumentgjennomgang med rapport fra utredning i Sogn, Hallingdal og Nord-Gundbrandsdal, nasjonale, regionale – og kommunale planer, samt hvor friluftslivet står knyttet til lovverk, strategiske planer, handlingsplaner og stortingsmeldinger, årsmeldinger, statistikk og kunnskapsammendrag i tilflyttingsarbeid.

GJENNOMFØRING

Prosjektorganisering

Prosjekteier: IPRNØ

Styringsgruppe: IPRNØ

Prosjektleder: Silje Frogner Tangen, daglig leder IPRNØ

Prosjektkoordinator: Astrid Holøien, Kultur – og Idrettskonsulent

Prosjektgruppe: bestående av kommunenes kulturkonsulenter:

- Ellen Engh, Folldal kommune
- Halvor Riset Granrud, Alvdal kommune
- Per Ivar Strømsmoen, Rendalen kommune
- Astrid Holøien, Tynset kommune
- Henrietta Andreasdotter Taube, Tolga kommune
- Anne Kristin Rødal, Os kommune

Referansegruppe:

- Turlagene i de enkelte kommunene
- Frivilligsentral, i de enkelte kommunene
- Skole, SFO og barnehage, i de enkelte kommunene
- Fylkeskommunen v/Kjersti Rønning Huber
- Valdres Friluftsråd v/Ina Syversen
- Mental Helse i Folldal og i Rendalen/Stor-Elvdal
- Sammen om rett aktivitet for alle

F U N N

innledning

Natur-rommet i Nord-Østerdal er allsidig, og brukes godt av lokalbefolkningen. Likevel viser tall at helsetilstanden og bevegelsesmønsteret i Nord-Østerdal er i gradvis negativ utvikling. Ungdata viser en stabil/svak nedgang aktivitetsnivået hos barn og unge, mens skjermtiden øker. Behovet for lavterskeltilbud, tilrettelegging og informasjon øker, og frivilligheten er nedadgående.

Regionen har også en økende andel av befolkningen som ikke har norsk som kulturbakgrunn og som ikke har samme forståelse for bruk av natur og friluftsliv som øvrig befolkning. Dette i kombinasjon med et økende antall internasjonale turister, gjør at tilrettelegging, tilgjengeliggjøring og forvaltning blir desto viktigere. Prosjektet knyttet til sertifisering av “Bærekraftig Reisemål” avhenger av at kommunene tar en enda sterkere rolle i besøksforvaltningen. Besøksforvaltning betyr å jobbe for å sikre bærekraftig utvikling og ivareta tålegrensen til natur, landskap, miljø og lokalsamfunn og lokal kultur – samtidig som det gir grunnlag for sunn næringsdrift og lokal verdiskapning. Her er informasjon og veiledning helt sentralt.

Utfordringene vi står ovenfor kan være krevende å løse for den enkelte kommune alene. Det er mange som har friluftsliv som en liten del av en større kommunal stilling, dermed er det utfordrende å løfte friluftslivet opp på dagsorden. Et regionalt friluftsråd vil kunne skape synergier uten merarbeid for den enkelte kommune.

F U N N

Prioriterte grupper

Barn og unge

Regionen er et varierende friluftsrøm med kulturminner og områder som ennå ikke er fullt utforsket av skolene. Aktiv bruk av naturen i oppveksten styrker barns tilhørighet i lokalsamfunnet, noe som også kan være avgjørende for at de velger å flytte tilbake som voksne. Ved å bruke naturen som læringsarena, kan friluftslivet bidra til å løse utfordringer samfunnet står overfor i dag. Som fremhevet i Meld. St. 18 (2015–2016) «*Friluftsliv – Natur som kilde til helse og livskvalitet*», viser undersøkelser at lek, ferdsel og opphold i naturen har meget stor verdi for barns og unges utvikling. De positive effektene omfatter blant annet opplevelse av tilhørighet og personlig identitet, bedret konsentrasjonsevne, bedret refleksjonsevne, og positive effekter på sosial samhandling, følelser og fantasi. Dette underbygger behovet for å tilrettelegge opplæringen i skolen, slik at den møter elevens behov, som også fremhevet i «*Veileder om tilpasset opplæring og individuell tilrettelegging*».

Eldre

Befolkningen eldes, noe som medfører både utfordringer og nye muligheter. Innlandstatistikk viser at eldre over 80 år opplever ensomhet og inaktivitet, noe som påvirker både fysisk og psykisk helse. Samtidig er trivselen god blant eldre mellom 70 og 79 år, og en stor prosentandel av frivilligheten driftes ofte av folk over 60 år. Helsedirektoratet påpeker at levealderen øker, og kommunene bør planlegge for en betydelig økning i antallet og andelen eldre i befolkningen frem mot 2050. Dette understreker behovet for å tilrettelegge nye muligheter for at eldre, kan finne arenaer for nye bekjenskaper og sosialt fellesskap, både i like aldersgrupper og på tvers av generasjoner. Eksempler som «*Generasjonsgnist*» fra Salten Friluftsråd viser hvordan man kan styrke helse, livskvalitet og sosial deltakelse blant eldre, samtidig som generasjonene bindes tettere sammen.

F U N N

Sammendrag av Innspillsmøter

Innspillene fra innspillsmøtene viser et klart og samlet ønske om et koordinerende ledd for friluftslivet. Selv om frivilligheten allerede gjør mye, handler behovet om å ivareta og løfte eksisterende arbeid, samt utnytte muligheter for å styrke friluftslivet for folkehelse, trivsel og miljøvern. De viktigste behovene og utfordringene som ble fremhevet inkluderer:

- **Besøksforvaltning og ferdsel:** Behov for å styre ferdsel for å sikre naturverdier, tydelig veiledning og informasjon om sporløs ferdsel, skilting og turistkart. Ønske om et regionalt talerør for å synliggjøre friluftslivet samt håndtere lokale og regionale interessekonflikter og utfordringer.
- **Frivillighet og organisering:** Stort behov for fagkompetanse og administrativ støtte til turlag og idrettslag. Ønske om en koordinator som kan fremme samarbeid og sikre fremtidig drift, da det blir mer og mer utfordrende å få tak i frivillige, i noen kommuner. Det er i tillegg viktig å unngå mer press på frivilligheten som allerede er.
- **Kompetanse og veiledning:** Behov for en kompetansepersone for å veilede turister og utrygge brukere av naturen. Viktig med sentralisert informasjonsflyt (felles database/nettsted) og bistand/hjelp i søknadsprosesser som er tidkrevende.
- **Økonomi og finansiering:** Det er "gull verdt" å ha noen til å søke midler, særlig å være berettiget for å søke større prosjekter. Egne midler går ofte til vedlikehold i stedet for nye tiltak.
- **Folkehelse og inkludering:** Friluftslivet er en viktig sosial arena for alle aldersgrupper, og et satsningsområde som kan styrke stedstilhørighet og forebygge tap av tilgang. Det er viktig å engasjere barn og unge gjennom aktiviteter som kan skape egenverdi, samt et friluftsliv for alle, uavhengig av bakgrunn og funksjonsevne.

F U N N

Sammendrag av Innspillsmøter

- **Turisme og regional utvikling:** Det er et ønske om moderat turisme som legger igjen penger, og tilrettelegging for bærekraftig besøksforvaltning for å unngå konflikter med naturverdier og lokalbefolkning. I tillegg til flere som sykler, er det flere sykkelløp, og med det, økt press på frivilligheten. Det er behov for sykkelkart og sykkelutforslag. Arbeidet bør ses regionalt, med fokus på lavterskeltilbud og samarbeid med naboregioner.
- **Organisering:** Det er viktig å få på plass en rådgiver/leder for friluftsrådet for å utveksle erfaringer og koordinere innsatsen.
Et interkommunalt friluftsråd kan være et verktøy for å løfte hele regionen ved å styrke og koordinere innsatsen på tvers av kommunegrensene
- **Ulike behov:** Det er en berettiget og viktig erkjennelse at det finnes ulike perspektiver og varierende behov blant både frivilligheten og kommunene i Nord-Østerdal når det gjelder opplevelsen av et interkommunalt friluftsråd, og hva det faktisk kan bidra med i mindre kommuner. For mange frivillige lag og foreninger, som allerede utfører et solid arbeid – og i mange tilfeller mottar midler til ønskede tiltak, ligger den primære utfordringen ofte i å sikre midler til drift og vedlikehold av eksisterende tilbud, fremfor å etablere nye.

F U N N

Kommunenepleanenes samfunnsdel: Friluftslivet berører behovet i den regionale utviklingen. Identitet og bærekraftig forvaltning av natur og kulturarv er viktige faktorer for alle kommunene.

Kommunenenes samfunnsdelplaner viser at friluftsliv er dypt forankret i regionens identitet, med natur og kulturarv som verdensarvområdene ("Røros bergstad og Circumferensen"), nasjonalparker som Forollhogna og Rondane, og aktive kulturlandskap med seterbruk. Disse er sentrale kilder til lokal stolthet og attraktivitet.

Det er et tydelig funn at strategisk forvaltning og aktiv tilrettelegging av friluftsliv, kan fungere som et verktøy for å fremme kommunenes overordnede mål om bolyst og tilflytting. Ved å tilby attraktive fritidstilbud styrkes lokalsamfunnene, og bidrar til inkluderende møteplasser på tvers av generasjoner og bakgrunner. Dette omfatter også en bevisst ivaretagelse av naturressursene på en bærekraftig måte og fremme en kultur for samspill og raushet i lokalsamfunnene

F U N N

- **Stort potensial for verdiskapning:**

Nord-Østerdal har et betydelig potensial for å tiltrekke seg besøkende og skape lokale verdier og arbeidsplasser gjennom friluftsliv. Reiseliv og turisme er allerede en viktig del av sysselsettingen i regionen, som har "besøksoverskudd". I kommuneplan, samfunnsdel til Os kommune står det: *Regionen har flere arbeidsplasser i besøksnæringene enn det folketallet skulle tilsi. Dette viser at reiseliv og turisme er en viktig del av sysselsettingen i regionen.*

- **Unike opplevelser og eksisterende kvaliteter:** Regionen kan utnytte sine eksisterende bedrifter og kvaliteter til å tilby unike opplevelser som "nissebesøk i minus 20 på Savalen, Opera Di Setra i kaldt regn i Tyllidalen, konserter og festivaler i skogen og fjellet, bade, fiske og drikke kaldt rent vann, sykkelturn på seterveier, gårdsliv, gårdsturisme, rideturer i fjell, hundekjøring, fotosafarier". Det finnes potensial både for å bygge videre på eksisterende satsninger og for å stimulere til nye.

- **Bærekraftig besøksforvaltning er avgjørende:** Besøksforvaltning er essensielt for å forebygge uønskede konsekvenser for naturmiljø, kulturmiljø og lokalsamfunn, samtidig som den sosiale, kulturelle, økonomiske og miljømessige verdiskapingen fra besøk økes. Dette innebærer å styre besøkende til områder som ikke kommer i konflikt med naturverdier eller lokalbefolkningens ønsker, og å utvikle kommersielt grunnlag for opplevelsespakker. En sertifisering som "bærekraftig reisemål" er avhengig av en sterkere kommunal rolle i besøksforvaltningen, med særlig fokus på informasjon og veiledning.

- **Utfordringer med turismetyper:** Det er utfordringer knyttet til å kommersialisere "mørketurisme" og "stille turisme", da disse ofte ikke har naturlige arenaer hvor besøkende legger igjen penger, og de gjerne ferdes på uønskede områder. Videre legger den økende populariteten til sykling, sykkeløp i større volum, og andre unike naturverdier, et press på lokalbefolkningen og frivilligheten.

F U N N

• **Natur- og kulturarv som grunnlag:** Regionen har en unik natur- og kulturarv, inkludert verdensarvområdene ("Røros bergstad og Circumferensen"), nasjonalparker som Forollhogna, nasjonalparkkommunen Folldal, og aktive kulturlandskap med seterbruk, som er sentrale kilder til lokal stolthet og attraktivitet. Spesifikt for Rendalen, er Sølen landskapsvernområde og Rendalsrensstammen spesielt viktig å ivareta. For Alvdal fremheves Alvdal Vestfjell, vassdragenes flerbruksverdi og betydningen av åpne kulturlandskap med aktive seterbruk for opplevelsesturisme.

• **Naturen som læringsarena:** Naturen i Nord-Østerdal har et enormt mulighetsrom for læring, med mange naturlandskap, kulturminner og områder som skolene ennå ikke har utforsket. Å etablere et lavterskeltilbud for læring i naturen vil gjøre naturen til en ressurs, samt en del av løsningen knyttet til samfunnsutfordringene. I utvidelse av handlingsrommet ligger det potensiale for å utnytte eksisterende naturarenaer som læringsplattformer. Dette vil fremme helse, inkludering, læring, ivaretagelse av viktige kulturminner og naturforvaltning, i tillegg til at det har stor betydning for barn og unges utvikling.

• **Kommunal prioritering:** Kommunenes planer understreker viktigheten av et trygt og godt oppvekstmiljø med gode uteområder for fysisk utfoldelse og inkludering. Planene anerkjenner også betydningen av skoler og barnehager for å formidle kultur og tradisjoner, og har mål om sunne og aktive opplevelser for barn i skolene og barnehagene.

• **Regionalt samarbeid:** Å styrke samarbeidet med andre kommuner, og hele regionen, kommer frem som et viktig moment knyttet til arbeidet med FNs bærekraftsmål og bidrag til bærekraftig bruk av naturen.

F U N N

Innbyggerundersøkelse Visit Røros Østerdalen

Innbyggerundersøkelsen Visis Røros Østerdalen nylig gjennomførte viser at:

- Flere etterspør at gevinsten i større grad må komme lokalbefolkningen til gode, og at lønnsomheten må styres.
- Nasjonalparkene er sårbare, det ønskes mer kanalisering og styring av ferdsel.
- Det er utfordringer med infrastruktur som søppelhåndtering, offentlige toaletter, kollektivtilbud og parkeringer.
- Det er bekymring for villcamp og økt hytteutbygging, som truer naturverdier og bomiljøer.
- Det etterspørres bedre samarbeid, helhetlig planlegging og synliggjøring av hele regionen.
- Ønske om helårsturisme, flere tilbud i lavsesong, samt at regionen skal tiltrekke seg besøkende som deler verdier og ansvarlig ferdsel og respekt for natur og lokalbefolkning.
- Bevaring av natur og kulturarv: Flere etterlyser bedre vern av sårbar natur, villreinområder og restriksjoner på ferdsel og utbygging - særlig i nasjonalparker og i høyfjellet.

F U N N

Opplæring: For deltakere i voksenopplæringen på Tynset er det å bruke naturen en viktig del av interegreringsprosessen. Naturen benyttes allerede i introduksjonsprogrammet med blant annet korte turer. Det er per nå ikke kapasitet til lengre turer, hvor de får oppleve friluftslivet på et helt annet vis.

Mange av deltakerne er foreldre, og desto viktigere er det å introdusere viktigheten av riktig bekledning og kjennskap til å pakke en sekk. Mange kommer fra et helt annet klima, og behøver kunnskap om å kle seg etter været.

Det er ønskelig å legge til rette for jevnlige turer i friluftslivet for deltakere i voksenopplæringen, da det erfarer at det har svært positiv effekt. Visuell opplæring, kjenne samhold og øve på norsk er gode tiltak for tilrettelegging. Det nevnes også at å tenne et bål kan være en samtale-starter og et felles anker mellom kulturer.

Uttalelse Tynset opplæringssenter: *Brukergruppa vår er alle innflyttere med innvandrerbakgrunn og mange av de har liten erfaring med å bruke naturen aktivt. Mange går ærender i nærområdet/indre kjernen av sentrum. Samtidig vet vi at det er positivt for den fysiske og psykiske helsa og være ute i naturen, så det å kunne få til et opplegg der våre nye innbyggere får muligheten til å bli aktive og selvstendige brukere av denne vil være et viktig og effektivt tiltak for deres fysiske og psykiske helse, i tillegg til at det vil gi de nyttig kulturkunnskap, økte norskferdighetene og gi de en opplevelse av å være inkludert og integrert i noe som er i kjernen av det vi kan betegne som norsk kultur.*

I tillegg pekes det på at skolene i Tynset kommune opplever det som viktig å utvide bruken av eksisterende læringsarenaer i naturen, samt å etablere nye. Det kan skje internt i den enkelte kommune, men også i samarbeid mellom kommunene. Om skolene lykkes med det, kan det gi bedre oppvekstvilkår, som kan redusere utenforskap og øke inkluderingen.

VURDERINGER

Tilrettelegging: Friluftslivet må være for alle, uavhengig av alder, funksjonsevne, etnisitet, og kulturell bakgrunn. I tillegg må vi ta inn over oss at vi vil få stadig flere besøkende til vår region. Et interkommunalt friluftsråd vil kunne aktivt tilrettelegge og forvalte friluftslivet slik at vi både ivaretar verdier og gjør friluftslivet mer tilgjengelig.

Kompetanse- og informasjonsdeling:

Dersom mange små aktører og frivillig sektor skal klare å løfte mer i lag, så må arbeid koordineres og vi trenger et felles kompetansemiljø for friluftslivet. Friluftsrådet skal dele erfaringer, bistå med kompetanse og søke finansiering til felles prosjekter som gagnar hele regionen, men også kommunene enkeltvis. Gjennom dette kan vi både bygge opp under de gode kreftene i frivilligheten, styrke og styre reiselivet i egen region med tydeligere og bredere informasjon.

Inkludering:

Hva gir et godt liv? Vi trenger flere felles referanserammer og deling av erfaringer. Friluftslivet må ikke være ekskluderende, vi trenger at flere kan få oppleve naturen der de bor. Vi må skape mer eierskap både til nærnaturen vår, til framtida vår og behovet for forvaltning av naturverdier. Gjennom å inkludere flere i friluftslivet skaper vi også eierskap til de naturverdiene som vi har, og bevissthet om at de er en del av en større helhet, både i økosystem, men også som innbyggere i en region. Kan vi sammen bruke de gode turene, de gode opplevelsene og vår felles natur som grunnlag for bolyst, trivsel og tilflytting? Vi må ha informasjon på flere språk og sikre at alle kan finne gode turmål uavhengig av alder, fysisk form eller funksjonsevne. Barn og unge, innflyttere og innvandrere bør være særskilte målgrupper.

Natur/Bærekraft: Vi er avhengig av aktiv besøksforvaltning slik at friluftsliv og økt aktivitet ikke bygger ned de viktige naturverdiene vi kjenner til. Det friluftslivet vi skal tilrettelegge for ivaretar verdier for fremtidige generasjoner og rommer gode opplevelser uten å sette varige spor.

VURDERINGER

Frivillighet: Dugnadsånd og frivilligheten er bærebjelken i aktiviteter og friluftsliv. For at frivilligheten skal klare å bygge videre på dagens aktivitet og helst øke denne, så må vi finne nye måter å bistå frivilligheten på. Et interkommunalt friluftsråd kan både koordinere innsats, dele kunnskap og ivareta en felles forvaltning av friluftslivet.

Lokalbefolkning: En av de viktigste verdiene med å bo i vår region er nærhet og tilgjengelighet til naturen. Det forutsetter derfor at vi er bevisst når vi tilrettelegger for økt friluftsliv. Hvilke turmål skal vi dele og hvilke skjulte perler skal vi ha for oss selv? Vi har massevis av areal og plass, et interkommunalt friluftsråd kan utfordre og ivareta balansen mellom tilgjengeliggjøring og kvaliteter for oss som bor her. Friluftsrådet kan bygge ned konflikter mellom lokalbefolkning og besøkende, og internt i lokalbefolkningen gjennom å jobbe proaktivt og dyrke dialog med grunneiere, lag og foreninger. Vi har et stort ansvar for å motarbeide utenforskap i samfunnet. Friluftslivet kan gjøres tilgjengelig for mange flere, men vi må gjøre det lett og tilgjengelig, blant annet for flyktninger eller tilflyttere uten stort nettverk.

Skoler, barnehager, voksenopplæring: Regionen har mer potensiale for å utnytte allerede eksisterende naturarenaer som læringsplattform, men økonomien gjør at mulighetsomfanget innskrenkes. Igjennom å utvide handlingsrommet til å bruke naturen mer som læringsarena, vil en legge til rette for en viktig utvikling innen helse, inkludering, læring og naturforvaltning. Barn og unge er vår framtid.

Næringsliv: Vi har et stort potensial for å ta imot flere besøkende og skape verdier som bidrar til arbeidsplasser lokalt. Per dags dato er vi ikke aktive nok i besøksforvaltningen (noe også prosjektet knyttet til "bærekraftig destinasjon" tar tak i). Gjennom et interkommunalt friluftsråd bør vi ta et aktivt eierskap til kommersialisering av friluftsliv, slik at vi styrer besøk inn mot de områdene som ikke kommer i konflikt med natur/bærekraft og ønsker i lokalbefolkningen. Et kommersielt grunnlag for pakketering av opplevelser, i samarbeid med eksisterende næringsliv, kan gi besøkende en større opplevelse som igjen skaper mer verdier for næringslivet. Vi må imidlertid ta klare og tydelige valg: Hvilke besøkende ønsker vi, hva vil vi dele, og hva skal vi tilby?

FORSLAG

Organisering

1. Eierskap / Øverste nivå

- Kommunene (IPRNØ)
 - Prosjekteier
 - Representantskap som øverste beslutningsmyndighet
 - Godkjenner planer, budsjett og strategier
 - 2 møter årlig (Ordførere IPRNØ)

2. Styringsnivå

- Styringsgruppe (Kommunedirektørforum)
 - Består av representanter fra hver kommune
 - Følger opp fremdrift og måloppnåelse
 - Sikrer forankring i alle kommuner
 - 2-3 møter årlig

3. Driftsnivå

- Daglig leder
 - Ansvar for daglig drift, kompetansedeling, frivillighet og besøksforvaltning, søke midler. Sikre at friluftsrådet raskt bygger opp og deler nødvendig kompetanse innen friluftslivsforvaltning, prosjektledelse og søknadsskriving.

4. Fag- og samarbeidsnivå

- Samarbeidsgruppe
 - Én representant fra hver kommunene utnevnt av styringsgruppen
 - Koordinerer lokale tiltak, formidler behov og erfaringer
 - 2-4 møter årlig

5. Medvirkningsnivå

- Referansegruppe
 - Turlag, frivilligsentraler, skoler, SFO, barnehager, næringsaktører, fylkeskommune, helseorganisasjoner
 - Gir innspill til planer og prioriteringer

FORSLAG

Arbeidsoppgaver

Nord-Østerdal friluftsråd bør etableres med funksjoner som dekker de identifiserte behovene. En realistisk oppstart innebærer fokus på en daglig leder som har primæransvar for daglig drift, kompetansedeling, frivillighetsstøtte, besøksforvaltning og søknadsarbeid. Over tid, og basert på behov og finansiering, kan rådet utvide med prosjektstillinger for å dekke spesialiserte områder som innen prosjektene friluftsrådet velger å satser på.

Konkrete arbeidsoppgaver:

- Søke midler og ha oversikt over tilskuddsordninger som er aktuelle
- Prosjektfinansierte oppgaver for regionen
- Kompetanse og nettverksbygging i hver kommune
- En høringinstans
- Rådgivende, pådrivende og ivaretakende
- Jobbe målrettet for at alle kommuner føler de høster utbytte av friluftsrådet, og kan sitt igjen med en positiv opplevelse av et interkommunalt friluftsråd. Det er å forvente at rådet skal ivareta alle kommuner, og være lyttende til deres perspektiv.

FORSLAG

Konkrete muligheter

Etablerte friluftsråd ser seg ikke tilbake. Det er noe med denne formen for organisering som løfter friluftslivet på dagsorden – som skaper effektiv utnyttelse av arbeidskraft, engasjement, glede og vilje. Likeledes er arbeidet som ivaretar viktige og grunnleggende verdier i et lokalsamfunn.

Samarbeid:

- Den enkelte kommune alene: Det er å forvente at rådet ivaretar og samarbeider godt med hver enkelt kommune.
- Nord-osterdal.no: Ved synliggjøring av friluftslivet, info knyttet til arrangement samt styring av ferdsel kan friluftsrådene kobles på samarbeid med nord-osterdal.no
- Friluftskolen, allerede etablert
- Visit Røros Østerdalen – bærekraftig reisemål

ØKONOMI

Basismodellen for drift av friluftsråd er kommunal medlemskontigent fra medlemskommunene, Administrasjonstøtte fra staten administreres av Friluftsrådets Landsforbund og utgjør minimum 300 000 kr pr. år.

På grunn av presset kommuneøkonomi foreslås det at Interkommunalt Politisk Råd i Nord-Østerdal går inn med partnermidler og dekker minimum medlemskontingenten pr kommune.

Det legges opp til tre forskjellige forslag til finansiering:

1. • IPRNØ går inn med ytterligere tilskuddsmidler for å gi flere muligheter i friluftsrådets samarbeid. Dette gir et årlig overskudd på 140 000 kr (første år 490 000 kr grunnet ekstra fylkes- og landsforbundsstøtte), noe som skaper en buffer for driftsmidler som ellers ikke er tilgjengelige. Dette vil være viktig for frivillige lag og foreninger i Nord-Østerdal.
2. • En modell tilsvarende forslag 1, men uten ytterligere tilskuddsmidler fra IPRNØ, vil gi et underskudd på 60 000 kr per år (unntatt første år). Dette kan løses ved å redusere lederstillingen, for eksempel til 90%.
3. • Dersom enkelte kommuner velger å stå utenfor friluftsrådet og partnermidlene fra IPRNØ reduseres, kan den nåværende andelen saksbehandlerressurser knyttet til spillemidler i disse kommunene samordnes i stillingen som daglig leder for Interkommunalt Friluftsråd i Nord-Østerdal. Dette vil samtidig bidra til en mer effektiv utnyttelse av ressursene.

FORSLAG

fremdriftsplan fase 1

Fase 1: Formell etablering og sikring av rammer (september 2025 – desember 2025)

- **Formelle vedtak og juridisk etablering:**

- **Umiddelbart etter 3. september:**

IPRNØ vedtar formelt å etablere et interkommunalt friluftsråd basert på forprosjektets anbefalinger. Dette inkluderer å fastsette organisering og godkjenne en foreløpig handlingsplan og budsjett for etableringsfasen.

- **Innen 1. oktober:**

Leverer søknad om støtte til Innlandet fylkeskommune for oppstartsmidler, samt søknad til Friluftsrådernes Landsforbund om engangsstøtte og administrasjonsstøtte. Dette er avgjørende for den finansielle starten.

- **Innen 1. oktober:**

Formell overlevering av forprosjektrapporten til IPRNØ og kommunedirektørforum. Rapporten danner grunnlaget for det videre arbeidet og vil være et nøkkeldokument for det nye friluftsrådet.

- **Innen 2025**

IPRNØ og kommunedirektørforum, som prosjekteier og styringsgruppe, utpeker/ansetter en **daglig leder** for det nye friluftsrådet. Dette er den første og viktigste ansettelsen for å drive arbeidet fremover.

- Det nye friluftsrådet formaliseres som egen juridisk enhet eller som en del av IPRNØs struktur, basert på vedtatt organisasjonsmodell.

- **Økonomisk forankring:**

Sikre ytterligere finansiering ved å søke årlig støtte fra Miljødirektoratet og partnerskapsmidler fra IPRNØ, basert på ansvarsnivå og budsjett.

FORSLAG

fremdriftsplan fase 1

- **Innen 1.okt:** Søke midler for å få fullfinansiert prosjektstilling innen besøksforvaltning, og andre relaterte tilskuddsmidler.

FORSLAG

fremdriftsplan fase 2

Fase 2: Operasjonalisering og prosjektstart (Januar – mars 2026)

Kontoretablering og detaljplanlegging:

- Daglig leder starter
- Detaljerte planer: Daglig leder, i samarbeid med arbeidsgruppen, utvikler detaljerte årsplaner, budsjetter og konkrete prosjektbeskrivelser. Dette bygger på funnene fra forprosjektet, med fokus på temaer som besøksforvaltning, frivillighet, kompetansedeling, folkehelse og barn/unge.

Prosjektstilling innen april 2026

Etter eventuell støtte, starter prosjektleder

- Prosjektstart:

De første prosjektene, som for eksempel "Fra forbruker til forvalter" "Naturbasert verdiskapning i Nord-Østerdal" eller "Læring i friluft", igangsettes.

Etablering av referansegruppe

En referansegruppe bestående av turlag, frivilligsentraler, skoler, barnehager, næringsaktører, fylkeskommunen og helseorganisasjoner etableres for å sikre bred medvirkning og forankring.

FORSLAG

fremdriftsplan fase 2

- **Kommunikasjon og synliggjøring**

Aktiv formidling av friluftsrådets rolle, tilbud og den positive betydningen for regionen, for å øke forståelsen for friluftslivets betydning og bygge friluftsliv som en viktig merkevare. Koble på den allerede eksisterende databasen for Nord-Østerdal og strategisk samarbeid med kommunene. Samordne og definere promotering fra kommune og opp på regionalt basis.

- **Løpende søknader**

Kontinuerlig arbeid med å identifisere og søke midler fra relevante tilskuddsordninger.

- **Første statusrapport**

En statusrapport for friluftsrådets første driftsår presenteres for IPRNØ og kommunedirektørforum ved årsslutt 2026, som evaluerer oppnådde resultater og justerer planer for 2027.

PROFIL

Profil: Nord-Østerdal Friluftsråd

Overordnet Mål og Visjon: Nord-Østerdal Friluftsråd er etablert for å ta et større eierskap til friluftslivet. Målet er å skape synergieffekt på tvers av kommunegrensene.

Hovedmålsetting: Rådets hovedmålsetting er å fremme trivsel, helse og miljøvennlig aktivitet. Det skal bidra til at den enkelte får et bedre liv gjennom et tilgjengelig friluftsliv, flere lavterskeltilbud, bedre samarbeid og effektiv utnyttelse av ressurser.

Verdier og Kjennetegn: Nord-Østerdal Friluftsråd symboliseres av verdiene som starter med «T»:

- Tilrettelegging
- Trivsel
- Tilgjengelighet
- Tillit
- Turer
- Tilflytting
- lav Terskel

Rådet «finner muligheter» og jobber i rommet mellom frivillighet og kommunale oppgaver for å skape merverdi gjennom samarbeid.

Hva er et Interkommunalt Friluftsråd for Nord-Østerdal?

Sentrale Arbeidsoppgaver og Fokusområder:

- Være rådgivende, pådrivende og tilretteleggende.
- **Kompetanse og veiledning:** Fungerer som et kompetansesenter i regionen for friluftslivet.
- **Finansiering og prosjektutvikling:** Skaffe prosjektmidler og kanalisere nasjonale friluftsmidler til regionen og enkeltkommuner. Arbeider tillitsfullt i henhold til handlingsplan.

PROFIL

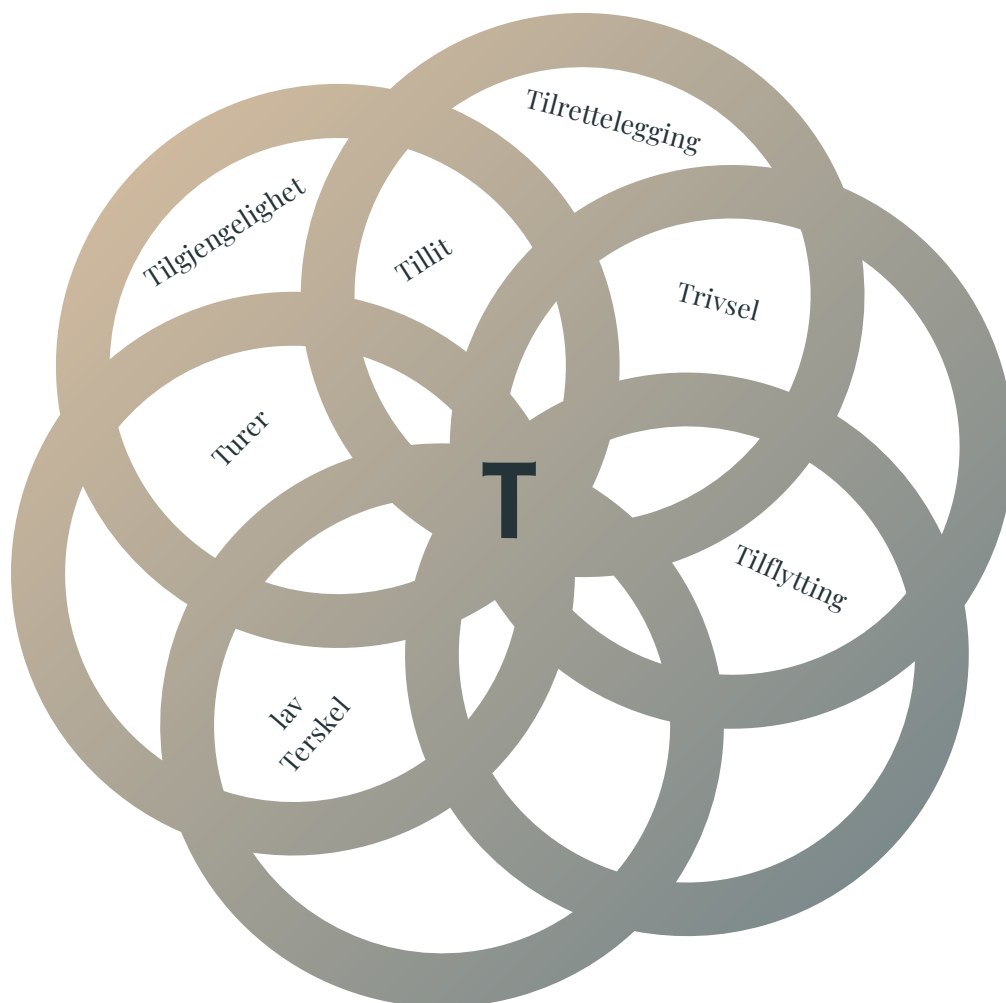
- **Frivillighet og samarbeid:** Støtte frivilligheten og organisasjonene ved å koordinere innsats, dele kunnskap og ivareta felles forvaltning, men ikke frarøve arbeidsoppgavene som allerede gjøres. Være et nav mellom kommuner, fylkeskommune, statlige etater, frivillige organisasjoner og innbyggere.
- **Folkehelse og inkludering:** Fremme friluftslivets store betydning for psykisk og fysisk helse. Tilrettelegge for lavterskeltilbud for alle, uavhengig av alder, funksjonsevne, etnisitet og kulturell bakgrunn, inkludert barn og unge, innflyttere og innvandrere. Skape sosiale møteplasser og fellesskap.
- **Bærekraft og naturforvaltning:** Knytte arbeidet til FNs bærekraftsmål. Sikre natur- og friluftsverdier for dagens og framtidige generasjoner. Aktiv besøksforvaltning for å forebygge uønskede konsekvenser for natur- og kulturmiljø. Styre ferdsel og veilede om sporløs ferdsel.
- **Læringsarena:** Bruke naturen som alternativ læringsarena for god utdanning og barns utvikling.
- **Reiseliv og næringsutvikling:** Samarbeide med allerede eksisterende.
- **Kommunikasjon:** Ansvarlig for informasjon og skilting. Være et samlende talerør for friluftslivet i regionen og bidra til å løse interessekonflikter proaktivt.

Unike styrker i Nord-Østerdal: Regionen har spesielle naturverdier, snill og tilgjengelig, men storslått natur. spennende og unike kulturminner, aktive kulturlandskap med seterbruk som representerer lokal signatur og attraktivitet. Nord-Østerdal står i et hav med potensiale, som kan formes og styres til det beste for lokalbefolkningen, naturen og framtida.

Nord-østerdal friluftsråd

Finner muligheter

Ivaretagelse og egenverdi

OPPSUMMERING

Det har blitt stilt spørsmål til om det i det hele tatt er behov for et friluftsråd i Nord-Østerdal, da frivilligheten i flere kommuner allerede gjør et skikkelig godt arbeid. Dermed har det vært viktig å undersøke hva et friluftsråd kan bidra med for å løfte og ivareta, fremfor å legge mer press på frivillige lag og foreninger, samt å konstruere et friluftsråd som blir en ny arena for løsninger hvor det ellers ikke er noen.

Summen av innspillene fra lag og foreninger, gjennomgang av dokumenter, møter med fylket, andre friluftsråd, samtaler med kultursjefer, samtale med skolesjef, ansatte i skole og barnehager, tilsier at det ikke er tvil om at et interkommunalt friluftsråd kan løfte hele regionen. Det er en bred enighet om behovet for å styre og ivareta friluftslivet, samt tilrettelegge for en generell robust, "nedpå" og god friluftskultur.

Et fremtidig friluftsråd i regionen kan bygge opp under utfordringene vi finner i forprosjektperioden. Det forutsetter at følgende faktorer blir ivaretatt gjennom hele prosessen:

- **Sterk forankring:** Fortsatt politisk og administrativ forankring i IPRNØ og de seks medlemskommunene.
- **Aktivt samarbeid:** Tett og løpende dialog og samarbeid med frivillige lag og organisasjoner, kommunale fagmiljøer og regionale aktører.
- **Kompetansebygging:** Sikre at friluftsrådet raskt bygger opp og deler nødvendig kompetanse innen friluftslivsforvaltning, prosjektledelse og søknadsskriving.
- **Fokus på inkludering og folkehelse:** Prioritere tiltak som fremmer lavterskelaktiviteter og tilgjengelighet for alle aldersgrupper og samfunnsgrupper, inkludert tilflyttere og de med nedsatt funksjonsevne.
- **Bærekraftig forvaltning:** Balansere bruk og vern av naturen, spesielt med tanke på sårbare områder, og fremme miljøvennlig aktivitet.
- **Tydelig kommunikasjon:** Være et samlende talerør for friluftslivet i regionen og bidra til å løse interessekonflikter proaktivt.

Se vedlagt prosjektbeskrivelse for de neste 4 årene

OPPFORDRING

Det etableres et interkommunalt friluftsråd i Nord-Østerdal i en 4 årig prosjektperiode, med en detaljert prosjektbeskrivelse. Deretter tas det en evaluering knyttet til om dette skal etableres permanent. Det ansettes fra 2026 en daglig leder i 100% stilling. IPRNØ støtter friluftsrådet med partnermidler.

— “

Gjennomgripende samfunnsendring for en
rettferdig og bærekraftig verden haster og er
nødvendig for å håndtere de sammenkoblede
globale krisene knyttet til tap av natur og forventet
kollaps av viktige økosystemer

Karen O'Brien
Dept. of Human Geography
University of Oslo cCHANGE

” —

KILDER

- Handlingsplan for like muligheter til å delta i kultur-, idretts- og friluftslivsaktiviteter, 2024-2026
- -Meld. St. 18 (2015-2016), Friluftsliv, Natur som kilde til helse og livskvalitet
- Kommuneplan for Os 2015-2025 Samfunnsdelen
- Kommuneplan for Tolga 2015-2027 Samfunnsdelen
- Kommuneplan for Tynset 2015-2027 Samfunnsdelen
- Kommuneplan for Rendalen 2015-2027 Samfunnsdelen
- Kommuneplan for Alvdal 2023-2027 Samfunnsdelen
- Kommuneplan for Folldal 2023-2035 Samfunnsdelen
- Årsmelding Salten Friluftsråd 2023, 2024
- Årsmelding Valdres Friluftsråd
- Veileder om tilpasset opplæring og individuell tilrettelegging
- Handlingsplan for IPRNØ, Valdres og Salten Friluftsråd,
- Strategisk plan for IPRNØ, Salten Friluftsråd,
- Kunnskapsgrunnlag - og sammendrag tilflytningsarbeid
- Kommunikasjonsstrategi Friluftsrådets Landsforbund
- Forprosjekt rapport Nord-Gudbrandsdal, Hallingdal og Sogn
- Innlandsstatistikk: Ungt utenforskap, mobbing, helse og livskvalitet
- Ungdata: Helse, fysisk aktivitet, fremtid, lokalmiljø, organisert fritid, medier, fremtid, skole, rusmidler, venner.
- Kunnskapsgrunnlag - Temaplan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv Tynset og Alvdal

VEDLEGG I

Forslag til finansiering 1

	1. år	2.år	3. år	4. år
Utgifter				
Lønn og sosiale kostnader	kr 810 000,00	kr 810 000,00	kr 810 000,00	kr 810 000,00
Medlemskontigent	kr 50 000,00	kr 50 000,00	kr 50 000,00	kr 50 000,00
Administrasjon og reiser	kr 100 000,00	kr 100 000,00	kr 100 000,00	kr 100 000,00
Sum	kr 960 000,00	kr 960 000,00	kr 960 000,00	kr 960 000,00
Inntekter				
Inntekter hvor kommunene betaler kontingent, IPRNØ finansierer tiltak i tillegg:	kr 300 000,00	kr 300 000,00	kr 300 000,00	kr 300 000,00
Administrasjonsstøtte fra staten	kr 400 000,00	kr 400 000,00	kr 400 000,00	kr 400 000,00
Støtte IFK	kr 400 000,00	kr 200 000,00	kr 200 000,00	kr 200 000,00
Engangsstøtte Friluftsrådets landsforbund	kr 150 000,00			
IPRNØ for prosjekter	kr 200 000,00	kr 200 000,00	kr 200 000,00	kr 200 000,00
Sum	kr 1 450 000,00	kr 1 100 000,00	kr 1 100 000,00	kr 1 100 000,00
Overføres finansiering tiltak	kr 490 000,00	kr 140 000,00	kr 140 000,00	kr 140 000,00
Tiltak				
Overføring	kr 490 000,00	kr 140 000,00	kr 140 000,00	kr 140 000,00
Søknader om støtte (herunder Gjensidigestiftelsen)	kr 350 000,00	kr 350 000,00	kr 350 000,00	kr 350 000,00
Sum	kr 840 000,00	kr 490 000,00	kr 490 000,00	kr 490 000,00
Aktiviteter og prosjekter				
Prosjekter	kr 710 000,00	kr 360 000,00	kr 160 000,00	kr 160 000,00

Begge forslagene tegner at IPRNØ betaler medlemskontigent på vegne av kommunene. Medlemskontingenten til det interkommunale friluftsrådet er basert på 20 kr pr innbygger i kommunene Tolga, Os, Alvdal, Rendalen, Folldal og Tynset. I tillegg vil friluftsrådet måtte betale ca kr 50 000 i kontigent til Friluftsrådets Landsforbund. Det er viktig å påpeke at forslag til finansiering ikke viser andre eksterne tilskudd, som varierer en del fra til år til år. Se side tre for fordeling tilskudd, andre friluftsråd.

Forslag til finansiering 2

	1. år	2. år	3. år	4. år
Utgifter				
Lønn og sosiale kostnader (daglig leder i 100%)	kr 810 000,00	kr 810 000,00	kr 810 000,00	kr 810 000,00
Medlemskontigent Friluftsrådets l	kr 50 000,00	kr 50 000,00	kr 50 000,00	kr 50 000,00
Administrasjon og reiser	kr 100 000,00	kr 100 000,00	kr 100 000,00	kr 100 000,00
Sum	kr 960 000,00	kr 960 000,00	kr 960 000,00	kr 960 000,00
Inntekter				
Inntekter hvor IPRNØ betaler kontingent via partnerskapsmidler:				
Kontingent fra kommuner på kr.20 per innbygger	kr 300 000,00	kr 300 000,00	kr 300 000,00	kr 300 000,00
Administrasjonsstøtte fra staten	kr 400 000,00	kr 400 000,00	kr 400 000,00	kr 400 000,00
Støtte IFK første år	kr 400 000,00	kr 200 000,00	kr 200 000,00	kr 200 000,00
Engangsstøtte Friluftsrådets landsforbund	kr 150 000,00			
Sum	kr 1 250 000,00	kr 900 000,00	kr 900 000,00	kr 900 000,00
Overføres finansiering tiltak	kr 290 000,00	-kr 60 000,00	-kr 60 000,00	-kr 60 000,00
Tiltak				
Overføring	kr 290 000,00	-kr 60 000,00	-kr 60 000,00	-kr 60 000,00
Søknader om støtte (herunder Gjensidigestiftelsen)	kr 350 000,00	kr 150 000,00	kr 150 000,00	kr 150 000,00
Sum	kr 640 000,00	kr 90 000,00	kr 90 000,00	kr 90 000,00
Aktiviteter og prosjekter				
Prosjekter	kr 640 000,00	kr 90 000,00	kr 90 000,00	kr 90 000,00

Begge forslagene tegner at IPRNØ betaler medlemskontigent på vegne av kommunene. Medlemskontingenten til det interkommunale friluftsrådet er basert på 20 kr pr innbygger i kommunene Tolga, Os, Alvdal, Rendalen, Folldal og Tynset. I tillegg vil friluftsrådet måtte betale ca kr 50 000 i kontigent til Friluftsrådets Landsforbund. Det er viktig å påpeke at forslag til finansiering ikke viser andre eksterne tilskudd, som varierer en del fra til år til år. Se side tre for fordeling tilskudd, andre friluftsråd.

Fordeling midler friluftsråd

	Utbetalt i 2024											Utbetales i 2025					Innbetalt i 2024
Friluftsråd	Adm.støtte	Nge medlems- kommuner	aktivitet barn og unge, Kultur- og Likestillings dep.	Spillemidler aktivitet friluftsskole, Kultur- og Likestillingd ep.	Spillemidler næranlegg, Kultur- og Likestillingd ep.	Læring i friluft, Miljødirekto ratet	Friluftsliv og Følelse, Miljødirekto ratet	for personer med innvandrerb akgrunn, Miljødirekto	Læring i friluft for alle, Sparebanks tiftelsen DNB	ette nge friluftsskole r, Sparebanks tiftelsen DNB	er, Sparebanks tiftelsen DNB (avsluttet 2024)	SUM 2024	Friluftslivet s år, Gjensidige stiftelsen	Friluftslivet s år, Miljødirekto ratet	SUM 2025	SUM TOTAL 2024 OG 2025	Medlemskonti ngent til FL
Oslofjorden	1549 000		50 000	239 700		250 000			500 000			2 588 700	1 200 000		1 200 000	3 788 700	189 012,00
USTS og Østland	766 000		222 000	25 000		245 000	50 000	995 000				2 263 000	3 850 000		3 850 000	6 113 000	66 636,00
Finnskogen	210 000		100 000				65 000					375 000		110 000	110 000	485 000	46 425,00
Valdres	400 000		70 000	68 100	30 000			50 000				618 100	430 000	100 000	610 000	1 228 100	53 415,00
Gresland	360 000		220 000		100 000	215 000	240 000	200 000	350 000		317 266	2 002 266	481 000	150 000	631 000	2 633 266	59 810,00
Sør	507 000		390 000	417 250	100 000	215 000	230 000	450 000				2 309 250	850 000	200 000	1 050 000	3 359 250	62 710,00
Midt-Agder	720 000		490 000	80 000	150 000	190 000	210 000	485 000		30 000		2 355 000	1 000 000		1 000 000	3 355 000	105 481,00
Lister	419 000		240 000	753 500	150 000	55 000	235 000	72 000				1 324 500	700 000	89 440	789 440	2 113 940	55 719,00
Dalane	489 000		290 000	61 000	200 000	150 000	260 000	85 000				1 535 000		405 560	405 560	1 940 560	52 915,00
Jæren	724 000		180 000		50 000		260 000	180 000				1 404 000	900 000	150 000	1 050 000	2 454 000	101 758,00
Rygfylke	731 000		200 000		180 000							1 111 000			0	1 111 000	120 387,00
Vest	760 000		290 000	43 000	200 000	125 000		100 000				1 598 000	700 000	250 000	950 000	2 548 000	112 355,00
Bergen og Ømland	1144 000	40 000	80 000	27 250	150 000	90 000	50 000					1 581 250	1 650 000		1 650 000	3 231 250	214 450,00
Fjordane	353 000	10 000		225 800			270 000	90 000		10 000		958 800	700 000	500 000	1 200 000	2 158 800	61 907,00
Sogn	200 000			293 750						50 000		583 750	550 000	350 000	900 000	1 483 750	94 582,00
Sunnmøre	755 000		408 000	105 750	150 000	215 000	450 000	270 000		10 000		2 363 750	950 000	250 000	1 200 000	3 563 750	58 763,00
Nordmøre og Romsdal	684 000		522 000	604 450	150 000	205 000	440 000	270 000	350 000	10 000		3 235 450	1 025 000	250 000	1 275 000	4 510 450	63 301,00
Trondheims regionen	411 000		430 000			90 000	185 000	200 000				1 316 000	950 000		950 000	2 266 000	60 123,00
Trolltjell	290 000		65 000	125 000	50 000	185 000	85 000	80 000				880 000	240 000	95 000	335 000	1 215 000	48 680,00
Helgeland	365 000		130 000	125 000	173 000	60 000	20 000					873 000	72 000		72 000	945 000	54 536,00
Polarisallene	463 000		170 000	509 600	50 000	170 000	75 000	40 000				1 482 600	520 000	400 000	920 000	2 402 600	60 051,00
Salten	549 000		300 000	548 000	50 000	245 000	80 000	30 000	350 000			2 152 000		600 000	600 000	2 752 000	62 564,00
Lofoten	294 000		290 000	258 900	150 000	65 000	120 000	90 000				1 267 900	650 000	650 000	1 300 000	2 567 900	50 895,00
Vesterålen	411 000		330 000	164 000	50 000	180 000	270 000			10 000		1 415 000		400 000	400 000	1 815 000	57 245,00
Midtre Hålogaland	524 000		305 000	362 400	65 000	235 000	340 000	290 000				2 121 400	520 000	479 000	999 000	3 120 400	63 390,00
Midt-Troms	407 000		220 000	104 000	95 000	225 000	295 000	202 000	350 000	10 000		1 908 000	750 000	321 000	1 071 000	2 979 000	54 018,00
ISKareklyste	480 000			42 000		230 000	245 000		350 000			1 347 000	204 000	600 000	804 000	2 151 000	70 463,00
Nord-Troms	344 000		390 000	133 000	150 000	145 000	140 000	70 000				1 372 000	300 000	120 000	420 000	1 792 000	49 725,00
Finmark	550 000		390 000	617 200	150 000	165 000	185 000	85 000		30 000		2 172 200	400 000	240 000	640 000	2 812 200	52 800,00
Sum til friluftsråd	15 865 000	50 000	6 772 000	5 333 650	2 593 000	3 950 000	4 800 000	4 384 000	2 250 000	200 000	317 266	46 514 916	18 542 000	6 791 000	25 333 000	71 847 916	2 411 168

VEDLEGG 2

PUNKT

Innspillsmøter

4.1 Besøksforvaltning og ferdsel

- Villrein, viktig å sikre fremtiden med å styre ferdsel
- Gå igjennom alle turruter: Noen turer bør ikke ligge ute, noen topper bør en ikke velge
- Bruk av friluftsliv er bærekraftig, men må ivaretas på riktig måte
- Det er behov for å styre ferdsel, veilede og informere godt
- Viktig med et talerør regionalt, for å støtte hverandre
- Tilrettelegge for mer forståelse og bevissthet
- Sporløs ferdsel, hvordan skal du oppføre deg?
- Retten til bruk av el-sykkel. Villrein og nye lover, hvem ivaretar lokalbefolkningen?
- Synliggjøre friluftslivet, og naturen ved å styre ferdsel. Skilting
- Turistkart: enkelt forklart hvor du kan gå, hvor du kan kaste søppel, hvor skal du ikke gå, hvordan skal du oppføre deg

4.2 Frivillighet og organisering

- Allerede masse behov for støtte og fagkompetanse i frivilligsentralen, turlagene og idrettslaget
- Turlagene er verdigfult
- Ikke glemme hvor mye frivilligheten allerede gjør for skolene
- Viktig å få inn mer på kompetanse: hvordan driver vi et lag, hvordan skal det organiseres, hvordan vi løfter det?
- Avhengig av ressurspersoner i frivilligheten
- Turforeningen trenger kompetanse til å drive foreninger
- Koordinator kan være veldig bra for å få til flere samarbeid, om du brenner for det
- Behov for mer kompetanse og sikre driften
- Administrativ hjelp, kundebase
- Viktig med noen som kan jobbe i en sammenheng for å ivareta det arbeidet som gjøres, og friluftslivet i fremtiden
- Hvordan gå inn i fremtiden, hvordan få det til å gå rundt. Alle må bidra som det er i dag
- Ikke lage mer, eller skape mer press på frivilligheten.
- Opplever ikke noe problem økonomisk. Det er en ganske hårfin balanse mellom frivillig og ikke
- Ser at det er manko på dugnadsånd
- Dugnadsarbeid, veldig bra i Folldal
- Ryddejobb, vanskelig å få dugnad

PUNKT

Innspillsmøter

4.3 Kompetanse og veiledning

- En kompetansepersone som kan bidra til veiledning, midler til å veilede turister og folk som ikke er trygg og kjent i naturen
- Behov for skikkelig informasjonsflyt igjennom en felles database
- Viktig å få veiledning og bistand i søknadsprosesser, da dette blir mer og mer tidkrevende og komplisert
- Et eget kompetanseområde
- Sikkerhet for videre drift, vite hvilken støtte de har i ryggen
- Turistkart
- Informasjon må sentraliseres og være levende – felles nettsted for all informasjon
- Mobilbetinget bruk i naturen, snu utviklingen?
- Luftetur fra sentrale plasser, skilter. Nærtursatsning, ladestien (Rendalen)

4.4 Økonomi og finansiering

- Gull verdt å ha noen til å søke midler!!
- Kan DNT forsterkes? Samme behov. Kan 15% av stillingen finansieres av DNT?
- Løypeoppkjøring, hvordan organisere det, en time koster nærmere 2000 kr. Enorme kostnader i å drifte skiløyper, hensyntatt sommerrydding
- Hvordan finansiere vi oss inn i fremtiden, når vi nå ser utviklingen og utfordringene knyttet til kostnader og ressurser?
- Egne midler brukes i dag på vedlikehold fremfor å etablere nytt
- Skilting er viktig fordi det kommer godt med i flere år
- Sjøppelhåndtering, informasjon
- Trenger penger for å legge til rette for en bru. Kan det finnes penger til det?
- Hadde vært fint med litt mer støtte fra DNT
- Motorsagkurs
- Sommerjobb for ungdom
- Veldig opptatt av å få hjelp til å søke midler, for det er så mye en skulle ha fått gjort, men ikke har tid til!

PUNKT

Innspillsmøter

4.5 Folkehelse og inkludering

- Organiserte aktiviteter er også en sosial arena for foreldre
- Tilrettelagt friluftsliv forsterker stedstilhørighet
- Helselaget i Alvdal er sterkt – felles interesser
- Friluftslivet bør være satsningsområde en ikke skal ta for gitt. Hvis den negative utviklingen fortsetter kan vi miste mer og mer tilgang på friluftslivet. Hvem er stemmen utad?
- Helsestien, masse brukt
- Når det kommer klager på f.eks. helsestier blir det en belastning i kommunen. Finnes det noen som kan ta slikt arbeid?
- God helse i å gå på en sti

4.6 Barn, unge og aktivitet

- Engasjere barn og unge er viktig
- Stolpejakt er populært, og kan gjøres mer ut av
- Trimpoeng er en ypperlig mulighet til å bli kjent med deler av kommunen du ikke kjenner
- Frisbeegolf – sette det i sammenheng, og hekte inn på Nord-Østerdal, «turné»?
- Kroktjønna, samle alle gode plasser i Nord-Østerdal
- Legge aktivitet der folk opplever det er hyggelig å være
- Vokse i takt med seg selv, hva er reelle behov

4.7 Turisme og regional utvikling

- Mørke-turisme, stille turisme. Vanskelig å tjene penger på, ingen naturlige arenaer hvor de kan «legge» igjen penger
- Moderat turisme, ønsker ikke masseturisme
- Tilrettelegge for å legge igjen penger
- Sykkel har blitt mer og mer populært de siste årene, det arrangeres store løp. Det legger også mer press på frivilligheten i de små bygdene
- Sykkelkart for Nord-Østerdal
- Sykkelturforslag, turlaget lager forslag
- Finne de unike naturområdene og kjøre inn statlig sikra områder på regional basis
- Revidere plan, vinterløypenett i Tolga kommune
- Se arbeidet mer regionalt, med lavterskeltilbudet i fokus
- Samarbeide med Røros og Engerdal, da de er naturlige å trekke inn i samarbeidet

PUNKT

Innspillsmøter

4.8 Annet / diverse

- Viktig å få på plass en rådgiver/leder for interkommunalt friluftsråd
- Utveksle erfaringer
- Bygge broer er gode tiltak, men veldig dyrt
- Behov for vedlikehold
- Digitalt og papir, merking?
- Det er lite aktivitet i Tolga Turlag, og det sendes inn lite søknader